

بررسی اجرای علنی مجازات شلاق در ملأ عام در نظام حقوقی ایران (مطالعه موردی شهر بوشهر)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۱۳

چکیده

موضوع اجرای علنی مجازات شلاق در ملأ عام، یکی از مباحث بحث‌انگیز در محافل علمی و فرهنگی شده است. در این مقاله تلاش شده است تا این موضوع با نگاهی علمی و نه سیاسی، مورد تحقیق قرار گیرد و برخی از پیچیدگی‌های آن بازگشایی شود.

این تحقیق یک پژوهش علمی- کاربردی است که به منظور ریشه‌یابی و شناسایی اجرای در ملأ عام مجازات شلاق در نظام حقوقی ایران، شهرستان بوشهر و ارائه راهکارهای علمی برای دست‌اندرکاران جهت آسیب‌شناسی و پیامدهای فردی، اجتماعی و بین‌المللی آن پرداخته شود. در راستای دستیابی به هدف مزبور، سعی شده ضمن شناسایی جرم مذکور، با جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های آماری و تجزیه و تحلیل آنها، میزان آثار اجرای در ملأ عام شلاق مورد ارزیابی قرار گیرد.

در این تحقیق، پس از بیان مفهوم و مبانی نظری مجازات شلاق، با استفاده از روش پیمایشی با مطالعه خصوصیات و ویژگی افراد مورد مطالعه در سه گروه: که شامل گروه اجراکننده، مشاهده‌کننده و مجرمین می‌باشد قرار گرفته است.

گروه مشاهده‌کننده شامل ۷۲ نفر از افراد بالای ۱۸ سال می‌باشد گروه اجراکننده شامل ۴۹ نفر که کلیه نهاد های متولی اعم از کلیه دادسراها و قضات، مأمورین سازمان زندان‌ها و نیروی انتظامی می‌باشد. گروه مجرمین هم ۱۶ نفر از افرادی که در ملأ عام مورد مجازات قرار گرفته‌اند. پس از جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از در گروه مورد مطالعه، با تجزیه و تحلیل آنها در سه سطح توصیفی، استنباطی و مقایسه‌ای ملاحظه شد طی بررسی های انجام شده می‌توان چنین استنباط کرد که این نوع از مجازات تاثیر منفی بر روی موضع جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی می‌گذارد و می‌توان با تغییر نگرش قانون‌گذار و استفاده از جایگزین های قانونی تلاش و مساعی خود را در جهت باز اجتماعی کردن و ارج و ارزش به انسان‌ها به خاطر جایگاه وی و افزایش نظارت و توزیع متعادل کاربری های مختلف در سطح اجتماع، بدین طریق می‌توان باعث کاهش جمعیت کیفری گردید

واژگان کلیدی: مجازات، شلاق، اجرای علنی، ملأ عام، کیفر شناسی

مقدمه

واکنش کیفری در قبال رفتار های بزهکارانه، سابقه‌ای به قدمت تاریخ بشر دارد. بدین‌سان، هم پای تحولات اجتماعی، اقتصادی و غیره، بزه نیز از لحاظ مفهوم، دامنه، نوع و کیفیت در سده‌های اخیر دچار تغییرات بسیاری

شده و واکنش اجتماعی نیز به تناسب شاهد دگرگونی های وسیعی بوده است. (آشوری، محمد: ۱۳۸۲، ص ۵) در ادوار گذشته، ضمانت اجراهای کیفری، غالباً در قالب مجازات های تذهیبی و ترذیلی اعمال می گردید. در این دوره، مجازات بر پایه انتقام و سرکوبی مجرم استوار بود و به شکل مجازات های بدنی قهرآمیز و سایر مجازات های خشن متظاهر می شد. لیکن به تدریج که حقوق کیفری از حالت انتزاعی صرف خارج گردیده و به ویژه در دوران معاصر، در پرتوهای جرم شناختی، به سمت عینیت و واقع گرایی در برخورد با پدیده مجرمانه گرایش پیدا کرده است و از طرفی، با ظهور اندیشه های کیفری بشردوستانه که یعنی در انطباق هر چه بیشتر مجازات با اصول انسانی دارد، تمایل به مجازات های بدنی رو به کاهش گذاشته و اندیشه اعمال کیفر های جایگزین، تدابیر تأمینی و سیاست های اصلاح و تربیت بزهکاران، سرفصل نوینی را در قلمرو حقوق کیفری دولت ها گشوده است. (آشوری، محمد: ۱۳۸۲، ص ۶) در این میان، نگاهی به تاریخ تحولات کیفری نشان می دهد که کاربرد مجازات های بدنی از زمان های گذشته تا به حال، به مثابه یکی از مهم ترین اشکال واکنش اجتماعی علیه مجرم و جلوه های بارز از کیفر های جسمانی تذهیبی-ترذیلی، امری شایع و رایج بوده است. (نجفی توانا، میلیکی: ایوب، ۱۳۸۶، ص ۲) بنابراین ضمانت اجرای جرم، یعنی رفتار ناقض قوانین کیفری، قرن ها واکنشی به نام کیفر بوده است. از آنجاکه ارتکاب جرم موجب بروز درد جسمانی روانی برای بزه دیده می شده است، اعمال مجازات نسبت به بزهکار در واقع وسیله و مناسبتی برای تحمیل رنج و عذاب مشابه به او بوده است. کیفر های بدنی متعدد در قانون نامه های بین النهرین، رومی، یونانی و نیز در آیین کیفری عبرانی و تنوع اشکال این نوع کیفرها تا اواخر سده نوزدهم میلادی، حاکی از آن است که رسالت اصلی مجازات مدت ها اخلاقی بوده عمدتاً مکافات و سزا دادن بزهکار را دنبال می کرده است. (کارکرد اخلاقی). جامعه برای تنظیم روابط اجتماعی میان مردم و حفظ اساسی ترین ارزش های حاکم بر روابط آنها ناچار است علیه بزهکاری و هنجارشکنی از خود واکنش نشان دهد؛ زیرا همیشه افرادی میان اعضای جوامع وجود دارند که منافع خود را از طریق نقض قوانین و مقررات تأمین می کنند. پس واکنش قهرآمیز متولیان اداره جامعه با این افراد برای ادامه حیات و حفظ نظم و امنیت جامعه امری ضروری است. ولی این واکنش نباید همانند واکنش فردی زیان دیده و یا خویشاوندان او خشن و کورکورانه باشد و نوعی انتقام جویی تلقی شود. واکنش جامعه باید به شکلی سامان یافته و با توجه به اهداف خاصی ابراز شود.

چارچوب نظری تحقیق

مفهوم لغوی مجازات

مجازات: پاداش دادن، جزا دادن در نیکی و بدی، کیفر، مشقتی که مقنن به مجرم تحمیل نماید. (دهخدا، علی‌اکبر: ۲۹، ۱۳۵۲، ص: ۵۵۵) بدن: تن انسان، جسد انسان، کالبد آدمی را می‌گویند بی‌آنکه سر را جزئی از آن به حساب آورند. یا دست و پا را. ساختمان کامل یک فرد زنده، مجموعه اعضا و جوارح فرد. (محمد، معین: ۱۳۷۱، ص: ۴۸۷)

مفهوم لغوی شلاق

شلاق با فتح شین و تشدید لام، تازیانه‌ایست که از چرم سازند. این واژه از ماده «شق» عربی به معنی تازیانه زدن آمده است. مرحوم دهخدا احتمال می‌دهند که لغت مزبور به معنی تازیانه یا مصنوع فارسی‌زبانان باشد و یا از لغت‌نامه‌های عرب فوت‌شده و در تداوم ایرانیان باقی مانده است. همچنین آن را مرادف ضرب دست و مانند آن، سه چنگ، چوب زدن، شلاق خوردن، ضربه دیدن و ضربه خوردن دانسته‌اند. مؤلف لغت‌نامه تازیانه زدن را کنایه از مباشرت و نزدیکی جنسی نیز دانسته‌اند (دهخدا، علی‌اکبر، لغت‌نامه، جلد ۱۲، ص ۱۲۷۲۹). همچنین، شلاق را به معنی سوط، مقرعه، قمچی، شوخ و فتنه‌انگیز بکار برده‌اند (همان، ص ۱۲۷۲۹).

مفهوم حقوقی شلاق

در اصطلاح حقوقی، شلاق از اقسام کیفرهای بدنی و تذهیبی-ترذیلی تلقی می‌شود که در قانون مجازات اسلامی ایران و سایر قوانین موضعه خاص، به‌عنوان مجازات اصلی پیش‌بینی شده است. این مجازات حسب مورد به‌عنوان کیفر حدی یا تعزیری به دفعات مورد تصریح قانون‌گذار قرار گرفته است. میزان این مجازات در حدود ثابت و معین بوده و حداقل و حداکثر آن به ترتیب در جرم قوادی (۷۵ ضربه) و زنا (غیر محصن ۱۰۰ ضربه) مورد تصریح واقع شده است. در بخش تعزیرات نیز اغلب از یک ضربه تا ۷۴ ضربه پیش‌بینی شده که استثنائاً در مواردی مانند اعمال منافی عفت تا ۹۹ ضربه نیز دیده می‌شود.

مفهوم کیفر شناختی شلاق

امروزه دامنه و حوزه مطالعات کیفرشناسی بسیار گسترده و از قلمرو مطالعات مربوط به زندان فراتر رفته است. در این شرایط، اجرای هر کیفری برای آنکه سودمند واقع شود و زمینه‌های اصلاح و درمان بزهکار را فراهم آورد نیازمند بهره‌گیری از یافته‌های علمی کیفرشناسی در این زمینه می‌باشد. به دیگر سخن، اگر به این اصل معتقد باشیم که ضمانت اجراها باید زمینه‌ی بازگشت یا بازپذیری اجتماعی محکوم را، در عین رعایت شأن و کرامت او هموار سازد و اگر به طور کلی قائل به نقش فایده‌گرا و پیشگیرانه کیفر شلاق بوده باشیم؛ (برنارد بولک:

کیفر شناسی) باید این اندیشه را بپذیریم که مجازات مذبور نیز جهت حصول موفقیت و نیل به هدف آرمانی حقوق جزا باید تحت یک ساختار علمی هدفمند قرار گیرد.

مبانی وضع شلاق

پدیده‌ی مجرمانه همواره در نظم عمومی جوامع بشری، ایجاد اختلال کرده است و اعمال مجازات و سزا دهی برای ایجاد نظم و اعاده‌ی حیثیت از دست رفته‌ی جامعه، شناخته‌شده‌ترین رویکرد دستگاه‌های عدالت کیفری در برابر این پدیده به شمار می‌رود. نگاهی هر چند گذرا به سیر تاریخ تحولات کیفری نشان می‌دهد که جوامع مختلف در برابر ارتکاب بزه به طرق و شیوه‌های متفاوتی واکنش نشان می‌داده‌اند. در این میان، واکنش سرکوبی بزهکاری در کلیه‌ی جوامع و زمان‌ها به یک شکل نبوده و گاهی اختلافات بسیار وسیع و گسترده‌ای بین آن‌ها یافت می‌شود. از سوی دیگر، برخی روش‌ها که نشان‌دهنده‌ی روح واکنش سرکوبی بزهکاری است، در برخی جوامع به‌عنوان بهترین طریقه مورد استفاده بوده است. (میلکی، ایوب، ۱۳۸۳: ص ۱۴)

انتقام‌جویی

یکی از اهداف و مبانی مهم کیفر شلاق، انتقام‌جویی و مکافات بوده است. در گذشته هدف مجازات‌ها فقط تحمیل زجر و شکنجه‌ی روحی بدنی به‌عنوان انتقام عمل مجرمانه بر بزهکاران بوده است. کیفر شلاق در نزد یونانیان قبل از هر چیز وسیله‌ای برای اعاده‌ی آبروی از بین رفته بزه‌دیده و هم‌زمان برای بازگشت مجدد حیثیت و قدرت وی، با توهین به شخص توهین‌کننده، (یعنی بزهکار) چندان که او را خوار کند، بوده است. در آژاکس اثر سوفکل قهرمان تراژدی از تازیانه استفاده می‌کند. از نظر یونانیان فردی که تازیانه به او وارد می‌شود تا مرتبه‌ی بندگی تنزل می‌یابد. (ژان پرادل، ۱۳۷۸: ص ۷ و ۵). حتی افلاطون که درعین‌حال بینش متفاوتی از منشأ کیفر دارد، نسبت به اندیشه انتقام و اجرای شلاق بیگانه نیست. به‌عنوان مثال، می‌پذیرد که اگر مرد آزادی مورد ضرب و شتم یک برده واقع شد، می‌تواند هر چند ضربه شلاق که می‌خواهد به او بزند. (افلاطون، ۱۳۵۴: ص ۲۹۵)

نقش اخلاقی

یکی از اهداف مهم تشریح کیفر شلاق در گذشته و حال، توجه به نقش اخلاقی و سزا دهی آن می‌باشد. نقش اخلاقی کیفر که مجال بحث آن عمدتاً به فلسفه اخلاق برمی‌گردد، در اندیشه‌های فیلسوف اخلاق‌گرای قرن هجدهم، ایمانوئل کانت، تبلور می‌یابد. (ایمانوئل کانت، ۱۳۸۰: ص ۲۴) در این دیدگاه، مجازات قبل از هر چیز، پاداش و عقوبتی است که جامعه به شخص مجرم به علت تقصیری که مرتکب شده است، تحمیل می‌نماید. بر اساس نظریه‌ی سزا دهی، هدف اصلی نظام کیفری در این خلاصه می‌شود که مجرمان به سزای به سزای عادلانه‌ی اعمال خود برسند. مجرمان باید متحمل مجازات‌های عادلانه‌ای شوند که با وخامت جرم ارتكابی آنها متناسب باشد. (قاسمی، قاسم، ۱۳۸۰: ص ۸۵) کانت و ژوزف دو مستمر برای جنبه‌ی اخلاقی مجازات نهایت اهمیت را قائل بوده و تنها هدف مجازات‌ها را همین هدف اخلاقی و اجرای عدالت می‌دانستند. کانت معتقد بود که اگر مجازات از نظر اجتماعی متضمن هیچ‌گونه فایده‌ای هم نباشد، ولی باید مجرم را مجازات نمود تا بدین ترتیب عدالت رعایت گردد. (محسنی، مرتضی، ۱۳۷۶: ۳۸)

ارعاب و بازدارندگی^۱

یکی از اهدافی که از دیرباز در مورد اجرای مجازات شلاق ملحوظ بوده است، جنبه‌ی ارعاب و بازدارندگی آن می‌باشد. در واقع طرفداران نقش بازدارندگی شلاق بر اهمیت این نقش تاکید می‌ورزند و خاطر نشان می‌سازند که مجازات مزبور از طریق ارعاب مجرم اراده مجرمانه او را تحت تاثیر قرار می‌دهد و از ارتكاب جرائم بعدی منصرف می‌سازد (بازدارندگی خاص) و درعین حال، میل و رغبت مجرمین بالقوه را نسبت به نقض قوانین کنترل می‌کند. (زینالی، حمزه: مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۳) (بازدارندگی عام). از میان فلاسفه قدیم، افلاطون نیز برای کیفر شلاق ارزش بازدارندگی خاصی قائل بود و اعتقاد داشت که اعمال صحیح این کیفر، بزهدار و دیگران را مرعوب خواهد نمود و از تکرار یا ارتكاب جرم باز خواهد داشت. (افلاطون، پیشین، ص ۳۰۵)

اصلاح و باز پذیری^۲

به دنبال پیدایش افکار جدید و نهضت‌های اجتماعی در قرون هفده و هجده میلادی، مبنی بر رعایت حقوق و آزادی‌های فردی و لزوم احترام به شخصیت انسانی افراد جامعه، کم‌کم مجازات‌ها نقش ارعابی خود را از دست داده وعده بسیاری از فلاسفه و متفکرین، معتقد شدند که باید زندان و مجازات‌های مختلف را وسیله‌ای قرارداد که ضمن آن بتوان مجرمین را به بدی اعمال خود آگاه کرده و آنان را دوباره اصلاح و تربیت نمود. (برنارد

^۱ - Deterrence

^۲ - Amendment. Reform.

بولک، همان: ص ۲۴). مدت‌هاست که سیاست جنایی در صدد است تا به استفاده از مجازات به‌منظور اصلاح بزهکار، از ارتکاب جرائم جدید توسط وی جلوگیری به عمل آورد. به عبارتی، اصلاح مقصر با این هدف است که او دوباره به راه خطا بازنگردد به اعتقاد محققان، گاهی نرمش و ملایمت بهتر از شدت عمل و سختگیری خواهد بود؛ لکن شیوه‌های توأم باگذشت در هنگام انتخاب یا در مرحله‌ی اجرای کیفر که عموماً از دیدگاه پیشگیری خاص، تاثیر مثبتی دارند، ممکن است به نقش عبرت‌انگیزی صدمه برسانند و پیشگیری عام را تضعیف کنند. (برنارد بولک، همان: ص ۲۴).

نظریه اصلاحی و دفاعی مجازات

این نظریه بر این اعتقاد است که اعمال مجازات‌ها در جامعه بر مبنای اصلاح و تأمین دفاع جامعه در مقابل خطرانی است که توسط مجرمین دائماً جامعه را تهدید می‌کند. پیدایش مکتب تحقیقی و توجه بیش‌ازحد به مجرم و شخصیت وی باعث شد، که دفاع جامعه بیش‌ازحد مورد توجه قرار گیرد. به‌طوری که حالت خطرناک مجرمین و دفاع جامعه در مقابل تهدید مجرمین مورد مطالعه جدی محافل جرم‌شناسی و حقوقی آن روز قرار گرفت و باعث ایجاد مکتب تحقیقی گشت و اما باگذشت زمان و پوچی برخی از ادعاهای این مکتب جنبش جدیدی به وجود آمد و مدعی شد که علت مجازات و مبنای آن باید اصلاح و تربیت مجرمین باشد. آقای گراماتیکا و مارک آنسل از کسانی بودند که طرفدار این طرز تفکر بودند و با گسترش تفکرات خود انقلابی را در حقوق کیفری به وجود آوردند و باعث تحول در مبنای مجازات‌ها گردیدند که امروزه این مبنا در اعمال مجازات‌ها بیش از هر زمان دیگر مورد توجه قرار گرفته است و باعث ایجاد تغییراتی در نظام های کیفری و قانونی اکثر کشورهای جهان شده است. (محمودی، غلامرضا، ۱۳۷۸: ص ۳۶)

نظریه -اصلاح^۳

طبق این نظریه، هدف از تشکیل نظام عدالت کیفری، این است که با اعمال مجازات ضربه روحی ای بر مجرم وارد شود، تا وی دریابد عمل زشتی که مرتکب شده است، صحیح نبوده و نباید آن را تکرار کند. در این نظریه، از بین کیفرها، بر کیفر زندان، بیشتر تاکید می‌شود و حداقل این است که کیفر اعدام، به طور کلی از نظام کیفری حذف گردد، زیرا هدف از کیفر، تغییر روح و اندیشه شخص بزهکار، و تحول بینش او است و این منظور، بیشتر در زندان و با اعمال مجازات های جایگزین اعدام قابل دستیابی است. از این رو، پاره‌ای از جرم‌شناسان، اتخاذ

^۳ -reform

تدابیر و سیاست جنایی خاصی را پیشنهاد می‌کنند. مثلاً مرتکبان جرم رانندگی در حال مستی، باید ملزم شوند در بخش تصادفات بیمارستان‌ها، مشغول به کار شوند یا کسی که به کودکی تجاوز کرده و موجب آسیب جسمی و روانی وی شده است، تحت شرایط کنترل شده با قربانی جرم رو به رو شود و از این طریق، رنجی را که خود باعث شده، شاهد باشد، و از آن درس بیاموزد) ناگفته پیداست که تعیین کیفر، طبق این نظریه، مطمئناً از لحاظ اجرا آسان تر و از نظر هزینه کم خرج تر است و در برابر برخی جرایم و مجرمان می‌تواند نقش مؤثری داشته باشد. به همین جهت، امروزه ما شاهد مجازات‌های تکمیلی در برخی کشورها هستیم. (مارک آنسل، ۱۳۷۰: ص ۱۰۵-۱۰۶).

نظریه-درمان^۴

پاره‌ای از جرم‌شناسان برآنند که مجازات‌ها اساساً باید حذف شوند، زیرا مجرم شر یا پلید نیست، بلکه او بیمار است و وقوع جرم، نشانه نوعی مشکل شخصیتی یا دیگر اختلالات روانی فاعل آن است، چنین کسی را نمی‌توان با مجازات اصلاح کرد یا وی را ترسانید. از این‌رو، اعمال کیفر، مبتنی بر هیچ فلسفه‌ای نمی‌تواند باشد؟ (مظلومان، رضا، ۱۳۵۳: ص ۱۳۳) اصولاً چه انتظاری از کیفر داریم؟ آیا کیفر به خاطر سودی نیست که برای نظم اجتماعی به بار می‌آورد؟ امروزه، ما شاهد پیش‌بینی انواع مجازات‌های دقیق در قوانین جزایی هستیم که اعمال آنها تنها باعث وخیم تر شدن اوضاع اجتماعی شده و هیچ ضرورتی برای تشکیل نظام عدالت کیفری تصور نمی‌رود، بلکه حتی باعث تکرار جرم و چه بسا، سنگدلی مجرمان شود. بنابراین، آیا بهتر نیست به جای شیوه اعمال کیفر، از داده‌های علوم پزشکی، روان‌شناسی و... استفاده برده و از طریق اقدامات منظم درمان با بزه و بزهکاری رو به رو شویم؟

نظریه-ارضا^۵

بر اساس این نظریه، در ارتکاب جرم، به‌حق مجنی‌علیه تعدی و تجاوز شده است، احساسات او برانگیخته شده است و طبیعتاً میل به ارضای خشم و کینه در او ظاهر می‌شود و چنانچه این نیاز به شکلی ارضا نگردد، انتقام، شکل خصوصی یافته و جامعه دچار اختلال خواهد شد. بنابراین مجرم باید به مکافات زشتی عمل خود برسد، و در درجه اول، این مجنی‌علیه است که باید ارضا شود. بنابراین، نمی‌توان نظام کیفری یک جامعه را عادلانه دانست، مگر این که مصوبات قانونی را در جهت ارضای تمایلات انسانی مجنی‌علیه و فرونشاندن احساسات او

^۴ - cure

^۵ - satisfaction

دانست چنانکه پیداست، این نظریه بیشتر بر ملاحظات روان‌شناسی مبتنی است تا بر تحقیقات تاریخی یا علمی.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

اطلاعات دموگرافیک نمونه آماری

این پژوهش به بررسی اجرای علنی مجازات شلاق در ملأ عام در نظام حقوقی ایران (شهر بوشهر) می‌پردازد. اطلاعات حاصل از پژوهش از طریق پرسشنامه به‌دست آمده است. قبل از انجام تجزیه و تحلیل آماری مقادیر پایایی برای پرسشنامه‌های مشاهده‌کنندگان و اجراکنندگان و مجرمان با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به‌دست آمده است. که مقادیر این ضریب برای این پرسشنامه‌ها به ترتیب ۰/۷۵۴، ۰/۷۶۹ و ۰/۸۱ می‌باشد، این ضرایب نسبتاً مناسب و خوب می‌باشند بنابراین این پرسشنامه‌ها از پایایی خوبی برخوردار می‌باشند. سپس اطلاعات دموگرافیک نمونه مورد مطالعه که شامل فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف معیار و نمودار میله‌ای و دایره‌ای می‌باشد به‌دست می‌آید که نتایج مربوطه در زیر نشان داده می‌شود.

نمونه مورد مطالعه شامل دو گروه مشاهده‌کنندگان و اجراکنندگان می‌باشد که اطلاعات مورد نظر از طریق پرسشنامه از آنها به‌دست آمده است.

جدول گروه مشاهده‌کنندگان و اجراکنندگان

گروه‌ها	فراوانی	درصد
مشاهده‌کنندگان	۷۲	۵۹/۵٪
اجراکنندگان	۴۹	۴۰/۵٪
کل	۱۲۱	۱۰۰٪

نتایج نشان می‌دهد که ۵۹/۵ درصد از افراد تحت مطالعه را مشاهده‌کنندگان شلاق و ۴۰/۵ درصد را اجراکنندگان حکم شلاق به خود اختصاص داده‌اند.

اطلاعات دموگرافیک مشاهده‌کنندگان

بر حسب جنسیت

در جدول توزیع فراوانی (۴-۶) و نمودار دایره‌ای مربوط به آن (نمودار ۴-۶) درصد افراد بر حسب جنسیت آنها مشخص می‌باشد. که ۵۶/۹ درصد از مشاهده‌کنندگان را مردان و ۴۳/۱ درصد از آنها را زنان به خود اختصاص داده‌اند.

جدول توزیع فراوانی افراد بر اساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۴۱	٪۵۶/۹
زن	۳۱	٪۴۳/۱
کل	۷۲	٪۱۰۰

اطلاعات دموگرافیک مجرمین

بر حسب جنسیت

جدول توزیع فراوانی افراد بر اساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۶	٪۱۰۰
زن	۰	٪۰
کل	۱۶	٪۱۰۰

در جدول توزیع فراوانی (۴-۱۰) درصد و فراوانی مربوط به مردان و زنان مشخص است. و طبق جدول تمامی افراد را مردان به خود اختصاص داده‌اند.

بر حسب نوع جرم

در جدول توزیع فراوانی (۴-۱۷) و نمودار درصدی مجرمان در نمونه مورد مطالعه (۴-۱۷) مقادیر درصد مجرمان در نمونه بر حسب نوع جرم آورده شده است. بیشترین افراد مجرم پاسخ‌دهنده به پرسشنامه دارای جرم سرقت (۰/۲۵ درصد) بوده و کمترین آنها دارای جرم مواد مخدر، لواط و غیره (۶/۳ درصد) بوده‌اند.

جدول توزیع فراوانی افراد بر اساس نوع جرم

نوع جرم	فراوانی	درصد
ضرب و جرح	۲	۱۲/۵٪
مواد مخدر	۱	۶/۳٪
سرقت	۴	۰/۲۵٪
مشروبات الکلی	۲	۱۲/۵٪
زورگیری	۳	۱۸/۸٪
لواط	۱	۶/۳٪
زنا	۲	۱۲/۵٪
غیره	۱	۶/۳٪
کل	۱۶	۱۰۰٪

تجزیه و تحلیل پاسخ به سؤالات پرسشنامه با رویکرد به مؤلفه‌های جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی و

حقوق بشر و بین‌الملل

در این مبحث پاسخ به سؤالات پرسشنامه که بر اساس مؤلفه‌های جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی و حقوق بشر و بین‌الملل طبقه‌بندی شده است، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. با این شرح که پرسشنامه با ۱۸ سؤال در اختیار سه گروه اجراکنندگان حکم شلاق در ملأ عام و مشاهده‌کنندگان این حکم و نیز مجرمان مربوطه قرار می‌گیرد و این سه گروه به هر سؤال که به صورت ۴ گزینه‌ای، بسیار زیاد، زیاد، کم و بسیار کم طراحی شده است پاسخ می‌دهند. و هدف از این پژوهش بررسی این عامل است که آیا از نظر اجراکنندگان، مشاهده‌کنندگان و مجرمان، اجرای حکم شلاق در ملأ عام کاری درست است یا خیر، و هدف بررسی دیدگاه این سه گروه در مورد دستگاه قضایی می‌باشد. در تحقق این هدف تحلیل آماری آزمون خی-دو برای دیدگاه افراد (اجراکنندگان و مشاهده‌کنندگان و مجرمین) به صورت مثبت یا منفی انجام شده است و این آزمون به تفکیک حیطه‌های مختلف این پرسشنامه انجام گرفته است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های به دست آمده بر اساس مؤلفه جرم‌شناسی

۱- اجراکنندگان

نگرش اجراکنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید جرم‌شناسی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۲۴/۵	۱/۲۲	۳۰	منفی
		۶۱		
۵۰	۲۴/۵	۱/۷۸	۱۹	مثبت
		۳۸		
$\chi^2 = ۲/۴۷$		۱df=		$P = ۰/۱۱۶$

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد اجراکننده حکم شلاق در ملأ عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه جرم‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. ($p = ۰.۱۱۶ > ۰.۰۵$). به عبارت دیگر از دیدگاه اجراکنندگان، اجرا کردن حکم شلاق در ملأ عام هیچ تأثیری بر روی امنیت یا عدم تکرار جرم توسط مجرم و یا سایر مسائل مربوط به جرم‌شناسی نمی‌گذارد.

مشاهده‌کنندگان

جدول نگرش مشاهده‌کنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید جرم‌شناسی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۳۶	۱/۷۳	۵۳	منفی
۵۰	۳۶	۱/۲۶	۱۹	مثبت
$\chi^2 = ۱۶/۰۶$		۱df=		$P = ۰/۰۰۰$

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد مشاهده‌کننده حکم شلاق در ملأ عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه جرم‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p = ۰.۰۰۰ < ۰.۰۵$).

به عبارت دیگر از دیدگاه مشاهده کنندگان، اجرا کردن حکم شلاق در ملأ عام تاثیر منفی بر روی کاهش جرائم، عدم تکرار جرم و یا سایر مسائل مربوط به جرم شناسی می گذارد. به این معنی که اگر این حکم اجرا نشود بهتر است. با توجه به جدول، دیدگاه ۷۳/۶ درصد از مشاهده کنندگان نسبت به اجرای این حکم توسط دستگاه قضا منفی می باشد. و دیدگاه ۲۶/۴ درصد از آنها مثبت بوده که این تفاوت طبق آماره آزمون معنی دار است.

مجرمین

جدول نگرش مجرمین نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید جرم شناسی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰٪	۸	۸۷/۵٪	۱۴	منفی
۵۰٪	۸	۱۲/۵٪	۲	مثبت
$\chi^2=9$		df=۱		$P=0.003$

نتایج جدول نشان می دهد که بین نگرش افراد مجرمی که حکم شلاق در ملأ عام برای آنها اجرا شده است، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه جرم شناسی تفاوت معنی داری وجود دارد ($p=0.003 < 0.05$).

به عبارت دیگر از دیدگاه مجرمان، اجرا کردن حکم شلاق در ملأ عام تاثیر منفی بر روی کاهش جرائم، عدم تکرار جرم و یا سایر مسائل مربوط به جرم شناسی می گذارد. به این معنی که اگر این حکم اجرا نشود بهتر است. با توجه به جدول، دیدگاه ۸۷/۵ درصد از مجرمان نسبت به اجرای این حکم توسط دستگاه قضا منفی می باشد. و دیدگاه ۱۲/۵ درصد از آنها مثبت بوده که این تفاوت طبق آماره آزمون معنی دار است.

تجزیه و تحلیل یافته های به دست آمده بر اساس مؤلفه جامعه شناسی

۱- اجرا کنندگان

جدول نگرش اجراکنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملاً عام از دید جامعه‌شناسی

مورد انتظار		مشاهده‌شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۲۴/۵	۵۵/۱	۲۷	منفی
۵۰	۲۴/۵	۴۴/۹	۲۲	مثبت
$\chi^2 = ۱۵/۵$		df=۱		P=۰/۴۸

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد اجراکننده حکم شلاق در ملاً عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه جامعه‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. ($p=۰.۴۸ > ۰.۰۵$). به عبارت دیگر از دیدگاه اجراکنندگان، اجرا کردن حکم شلاق در ملاً عام هیچ‌تاثیری بر روی احساس رضایت مردم و یا سایر مسائل مربوط به جامعه‌شناسی نمی‌گذارد.

مشاهده‌کنندگان

جدول نگرش مشاهده‌کنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملاً عام از دید جامعه‌شناسی

مورد انتظار		مشاهده‌شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۳۶	۷۰/۸	۵۱	منفی
۵۰	۳۶	۲۹/۲	۲۱	مثبت
$\chi^2 = ۱۲/۰۵$		df=۱		P=۰/۰۰۰

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد مشاهده‌کننده حکم شلاق در ملاً عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه جامعه‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p=۰.۰۰۰ < ۰.۰۵$). به عبارت دیگر از دیدگاه مشاهده‌کنندگان، اجرا کردن حکم شلاق در ملاً عام تاثیر منفی بر روی احساس رضایت مردم و یا سایر مسائل مربوط به جامعه‌شناسی می‌گذارد. به این معنی که اگر این حکم اجرا نشود بهتر است. با توجه به جدول، دیدگاه ۷۰/۸ درصد از مشاهده‌کنندگان نسبت به اجرای این حکم توسط دستگاه قضا منفی می‌باشد. و دیدگاه ۲۹/۲ درصد از آنها مثبت بوده که این تفاوت طبق آماره آزمون معنی‌دار است.

مجرمین

جدول نگرش مجرمین نسبت به اجرای حکم شلاق در ملاً عام از دید جامعه‌شناسی

مورد انتظار		مشاهده‌شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰٪	۸	۱۰۳٪ ۸۲٪	۱۳	منفی
۵۰٪	۸	۱۷۵٪ ۱۸٪	۳	مثبت
$\chi^2=۶/۲۵$		۱df=	۰/۰۱۲P=	

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد مجرمی که حکم شلاق در ملاً عام برای آنها اجرا شده است، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه جامعه‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. ($p=۰.۰۱۲ < ۰.۰۵$). به عبارت دیگر از دیدگاه مجرمان، اجرا کردن حکم شلاق در ملاً عام تأثیر منفی بر روی احساس رضایت مردم و یا سایر مسائل مربوط به جامعه‌شناسی می‌گذارد. به این معنی که اگر این حکم اجرا نشود بهتر است. با توجه به جدول، دیدگاه ۸۲/۱۰۳ درصد از مجرمان نسبت به اجرای این حکم توسط دستگاه قضا منفی می‌باشد. و دیدگاه ۱۸/۱۷۵ درصد از آنها مثبت بوده که این تفاوت طبق آماره آزمون معنی‌دار است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های به دست آمده بر اساس مؤلفه حقوق بشر و بین‌الملل

-اجراکنندگان

جدول نگرش اجراکنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید حقوق بشر و بین الملل

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۲۴/۵	۵۳/۱	۲۶	منفی
۵۰	۲۴/۵	۴۶/۹	۲۳	مثبت
$\chi^2=۰/۱۸$		۱df=		$P=۰/۶۷$

نتایج جدول نشان می دهد که بین نگرش افراد اجراکننده حکم شلاق در ملأ عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه حقوق بشر و بین الملل تفاوت معنی داری وجود ندارد ($p=۰.۶۷>۰.۰۵$). به عبارت دیگر از دیدگاه اجراکنندگان، اجرا کردن و یا اجرا نکردن حکم شلاق در ملأ عام هیچت اثیری بر روی مسائل مربوط به حقوق بشر و بین الملل نمی گذارد.

مشاهده کنندگان:

جدول نگرش مشاهده کنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید حقوق بشر و بین الملل

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۳۶	۶۱/۱	۴۴	منفی
۵۰	۳۶	۳۸/۹	۲۸	مثبت
$\chi^2=۳/۵۶$		۱df=		$P=۰/۰۵۹$

نتایج جدول نشان می دهد که بین نگرش افراد مشاهده کننده حکم شلاق در ملأ عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه حقوق بشر و بین الملل تفاوت معنی داری وجود ندارد. ($p=۰.۰۵۹>۰.۰۵$). به عبارت دیگر از دیدگاه مشاهده کنندگان، اجرا کردن حکم شلاق در ملأ عام و یا اجرا نکردن آن هیچت اثیری بر روی مسائل مربوط به حقوق بشر و بین الملل نمی گذارد.

مجرمین

جدول نگرش مجرمین نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید حقوق بشر و بین الملل

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰٪	۸	۱۹۲٪	۱۵	منفی
		۹۴٪		
۵۰٪	۸	۶/۲۵٪	۱	مثبت
		%		
$\chi^2 = 12/25$		۱df=		$P = 0/000$

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد مجرمی که حکم شلاق درملا عام برای آنها اجرا شده است، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه حقوق بشر و بین‌الملل تفاوت معنی‌داری وجود دارد. ($p = 0.000 < 0.05$). به عبارت دیگر از دیدگاه مجرمان، اجرا کردن حکم شلاق در ملاً عام تأثیر منفی بر روی مسائل مربوط به حقوق بشر و بین‌الملل می‌گذارد. به این معنی که اگر این حکم اجرا نشود بهتر است. با توجه به جدول، دیدگاه ۹۴/۹۲ درصد از مجرمان نسبت به اجرای این حکم توسط دستگاه قضا منفی می‌باشد. و دیدگاه ۶/۲۵ درصد از آنها مثبت بوده که این تفاوت طبق آماره آزمون معنی‌دار است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های به دست آمده به طور کلی (نمره کل پرسشنامه)

اجراکنندگان

جدول نگرش اجراکنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملاً عام از دید کلی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۲۴/۵	۵۱	۲۵	منفی
۵۰	۲۴/۵	۴۹	۲۴	مثبت
$\chi^2 = 0/2$		۱df=		$P = 0/87$

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد اجراکننده حکم شلاق در ملاً عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه کلی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. ($p = 0.87 > 0.05$).

مشاهده‌کنندگان

جدول نگرش مشاهده‌کنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملاً عام از دید کلی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰	۳۶	۶۸/۱	۴۹	منفی
۵۰	۳۶	۳۱/۹	۲۳	مثبت
$\chi^2 = 9/39$		df=۱		P=۰/۰۰۲

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد مشاهده‌کننده حکم شلاق در ملأ عام، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه کلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. ($p=0.002 < 0.05$). به عبارت دیگر از دیدگاه مشاهده‌کنندگان، اجرا کردن حکم شلاق در ملأ عام تاثیر منفی جامعه‌شناسی و جرم‌شناسی و حقوقی دارد. به این معنی که اگر این حکم اجرا نشود بهتر است. با توجه به جدول، دیدگاه ۶۸/۱ درصد از مشاهده‌کنندگان نسبت به اجرای این حکم توسط دستگاه قضا منفی می‌باشد. و دیدگاه ۳۱/۹ درصد از آنها مثبت بوده که این تفاوت طبق آماره آزمون معنی‌دار است.

مجرمین

جدول نگرش مجرمین نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید کلی

مورد انتظار		مشاهده شده		نگرش
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۰٪	۸	۸۷/۵٪	۱۴	منفی
۵۰٪	۸	۱۲/۵٪	۲	مثبت
$\chi^2 = 9$		df=۱		P=۰/۰۰۳

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین نگرش افراد مجرمی که حکم شلاق در ملأ عام برای آنها اجرا شده است، راجع به اجرا کردن و یا اجرا نکردن این حکم از دیدگاه کلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. ($p=0.003 < 0.05$). به عبارت دیگر از دیدگاه مجرمان، اجرا کردن حکم شلاق در ملأ عام تاثیر منفی از لحاظ جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی و حقوقی دارد. به این معنی که اگر این حکم اجرا نشود بهتر است. با توجه به جدول، دیدگاه

۸۷/۵ درصد از مجرمان نسبت به اجرای این حکم توسط دستگاه قضا منفی می‌باشد. و دیدگاه ۱۲/۵ درصد از آنها مثبت بوده که این تفاوت طبق آماره آزمون معنی‌دار است.

نتیجه‌گیری

پروژه حاضر که به منظور بررسی دیدگاه افراد راجع به اجرا کردن حکم شلاق در ملأ عام مورد نظر قرار گرفته است، بعد از طی مراحل نمونه‌گیری از افراد اجراکننده حکم و مشاهده‌کننده آن، بعد از تکمیل پرسشنامه به مرحله تحلیل توصیفی شامل بررسی فراوانی‌ها و درصد آنها و میانگین و انحراف معیار متغیرها و نمودار میله‌ای و دایره‌ای رسید. سپس از تحلیل استنباطی شامل آزمون خی-دو، t مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه و نیز آزمون‌های نا پارامتری من‌ویتنی و کروسکال والیس و همچنین تحلیل همبستگی کمک گرفته شد که نتایج کلی آن در زیر ارائه خواهد شد.

در بررسی نگرش مشاهده‌کنندگان نسبت اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دید جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود داشت اما از دیدگاه حقوقی، تفاوت معنی‌دار نبود. بنابراین با توجه به یافته‌های حاصل از اجرای حکم شلاق در ملأ عام تاثیر منفی بر روی موضع جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی می‌گذارد اما هیچ‌تاثیری بر روی موضع حقوقی نمی‌گذارد. اما به طور کلی دیدگاه مشاهده‌کنندگان نسبت به اجرای حکم معنی‌دار و منفی است و مشاهده‌کنندگان دیدی منفی نسبت به اجرای این حکم داشتند.

در بررسی نگرش مجرمین نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام، از دیدگاه جامعه‌شناسی، جرم‌شناسی و حقوقی و نیز از دیدگاه کلی تفاوت معنی‌داری وجود داشت. بنابراین با توجه به یافته‌ها اجرای حکم شلاق در ملأ عام از دیدگاه مجرمین تاثیر منفی بر روی موضع جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی و حقوقی می‌گذارد. و از دید آنها این حکم اجرا نشود بهتر است.

در مقایسه بین دیدگاه اجراکنندگان بر حسب سطح تحصیلات هیچ تفاوتی بین گروه‌های مختلف تحصیلی در دیدگاه اجراکنندگان نسبت به اجرای حکم شلاق در ملأ عام وجود نداشت. و سطح تحصیلات هیچ‌تاثیری بر روی دیدگاه این افراد نداشت..

بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده که حاصل تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های اجراکنندگان، مشاهده‌کنندگان و مجرمین در مورد اجرا یا عدم اجرای مجازات شلاق در ملأ عام به عدم بازدارندگی، ترویج خشونت، مجازات مضاعف، مخالف با حقوق بشر، عدم اصلاح، ایجاد حس انتقام و.... می‌شود.

منابع

۱- آشوری، محمد، جایگزین‌های زندان، چاپ اول، نشر گرایش، تهران، ۱۳۸۲

- ۲- آنسل (مارک)، دفاع اجتماعی (۱۳۷۰)، ترجمه: محمد آشوری و علی حسین نجفی ابرندآبادی، انتشارات سمت، تهران
- ۳- افلاطون (۱۳۸۴). جمهوری. ترجمه فؤاد روحانی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
- ۴- ایمانوئل کانت (۱۳۶۹): بنیاد مابعدالطبیعه اخلاق، ترجمه: حمید عنایت و علی قیصری، نشر خوارزمی
- ۵- برنارد بولک، (۱۳۷۲) کیفرشناسی، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، ناشر مجمع علمی و فرهنگی مجد، چاپ اول، تهران،
- ۶- پرادل، ژان (۱۳۹۲) «تاریخ اندیشه‌های کیفری»، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، تهران انتشارات سمت، چاپ اول
- ۷- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۵۲)، لغت‌نامه، انتشارات دانشگاه تهران، ج ۲
- ۸- زینالی، حمزه. تنبیه بدنی، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۳
- ۹- قاسمی، قاسم، فرایند تحول اندیشه کیفر در قرن بیستم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: دکتر نجفی ابرندآبادی، دانشگاه امام صادق
- ۱۰- محمد، معین، (۱۳۷۱) فرهنگ فارسی، چاپ هشتم، تهران، انتشارات امیرکبیر، جلد ۱
- ۱۱- میلیکی، ایوب، (۱۳۸۳)، بررسی کیفر شناختی مجازات شلاق در سیستم حقوقی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی تحصیلات تکمیلی
- ۱۲- محسنی، مرتضی، (۱۳۷۶) کلیات حقوق جزا، انتشارات دانشگاه ملی ایران، ج ۱، انتشارات دانشگاه ملی ایران،
- ۱۳- مظلومان، رضا، (۱۳۵۳)،؛ نظریه مکتب عدالت مطلق در مورد بزهکار و کیفر، ماهنامه قضایی، شماره ۱۰۶
- ۱۴- نجفی توانا، میلیکی، ایوب (۱۳۸۶)، شلاق؛ در پرتو اندیشه‌های کیفری، فصلنامه دانشکده حقوق، تحقیقات حقوقی آزاد، شماره ۱۹